

Cuprins

Abrevieri	5
Argument.....	7
Capitolul I. Reglementarea arbitrajului	11
1. Evoluția istorică a cadrului legal aplicabil arbitrajului românesc.....	11
1.1. Sediul materiei	11
1.2. Aspecte comparative privind cadrul normativ stabilit de legislația procesual-civilă din România	16
1.2.1. Reglementarea arbitrajului în Cartea a IV-a a Codului de procedură civilă anterior	16
1.2.2. Reglementarea arbitrajului în Cartea a IV-a a noului Cod de procedură civilă	19
2. Prevederi legale.....	26
2.1. Codul de procedură civilă de la 1865.....	26
2.2. Noul Cod de procedură civilă – Legea nr. 134/2010, modificată.....	45
Capitolul II. Arbitrajul – jurisdicție alternativă la justiția clasică	71
1. Considerații introductive privind instituția arbitrajului.....	71
1.1. Noțiune, natură juridică, caractere	71
1.2. Arbitrabilitatea litigiului	87
1.3. Formele arbitrajului.....	91
2. Convenția arbitrală	97
2.1. Noțiune	97
2.2. Condițiile de fond și de formă ale convenției arbitrale.....	101

2.3. Formele convenției arbitrale.....	106
2.4. Efectele convenției arbitrale.....	115
Capitolul III. Procedura arbitrală.....	120
1. Tribunalul arbitral.....	120
1.1. Statutul și atribuțiile arbitrilor.....	120
1.2. Constituirea tribunalului arbitral.....	125
1.3. Incidente cu privire la alcătuirea tribunalului arbitral.....	137
2. Procedura arbitrală.....	144
2.1. Caracteristicile procedurii arbitrale.....	144
2.1.1. Definiție.....	144
2.1.2. Principiile fundamentale ale procedurii arbitrale.....	147
2.1.3. Competența arbitrală.....	150
2.1.4. Legea aplicabilă procedurii.....	152
2.2. Sesizarea tribunalului arbitral.....	153
2.3. Judecata arbitrală.....	161
Capitolul IV. Hotărârea arbitrală.....	176
1. Noțiune.....	176
2. Adoptarea hotărârii. Forma și cuprinsul hotărârii arbitrale.....	178
3. Efectele hotărârii arbitrale.....	188
4. Acțiunea în anulare – mijloc juridic de desființare a hotărârii arbitrale.....	191
5. Executarea hotărârii arbitrale.....	200
Capitolul V. Modele de acte specifice arbitrajului.....	203
Bibliografie.....	207

Gabriel Mihai

Avocat, Baroul Constanța

Conf. univ. dr., Universitatea „Ovidius” Constanța,

Facultatea de Drept și Științe Administrative

Arbitru, Curtea de Arbitraj Comercial și Maritim Constanța

PROCEDURA ARBITRALĂ

MIHAI, GABRIEL

▣ Studii:

Absolvent al Facultății de Drept, Universitatea din București;
Doctor în drept al Universității din București (2001).

▣ Activitate profesională:

Avocat în cadrul Baroului Constanța;
Arbitru comercial la Curtea de Arbitraj Comercial și Maritim Constanța.

▣ Activitate științifică:

Lucrări relevante în domeniile arbitraj comercial, drept maritim, drept comercial și dreptul comerțului internațional:

- monografii și cursuri universitare:

Arbitraj comercial internațional, Ed. Dobrogea, Constanța, 2005;

Drept comercial, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2006;

Dreptul comerțului internațional, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2008;

Drept comercial român, Ed. Ovidius University Press, Constanța, 2009;

Arbitrajul maritim, Ed. C.H. Beck, București, 2011;

Arbitrajul internațional și efectele hotărârilor arbitrale străine, Colecția „Noul Cod de procedură civilă”, Ed. Universul Juridic, București, 2013.

- articole și studii:

Identitatea proprie a arbitrajului maritim, în RDC nr. 7-8/2006;

Particularitățile hotărârii arbitrale în arbitrajul maritim internațional, în RDC nr. 10 /2006;

Arbitrajul comercial – între libertatea convențională și constrângerile ordinii publice, în C. Jud. nr. 10/2010;

Alternative methods for the resolution of trade disputes, în Curentul Juridic nr. 3/2012;

Arbitrabilitatea litigiilor maritime, în RRA nr. 3/2012;

Statutul arbitrilor în comerțul internațional, în C. Jud. nr. 5/2012;

Considerații privind reglementarea arbitrajului în NCPC, în C. Jud. nr. 9/2012;

Statutul arbitrilor maritimi, în RRA nr. 4/2013.

▣ Activitate didactică:

Conferențiar universitar doctor la Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității „Ovidius” Constanța, titular al cursurilor Drept comercial, Dreptul comerțului internațional, Arbitraj maritim și comercial internațional.

▣ Alte activități:

Consilier/membru al Consiliului Baroului Constanța;

Formator pentru pregătirea și perfecționarea avocaților din Baroul Constanța;

Director al departamentului Drept al Facultății de Drept și Științe administrative din cadrul Universității „Ovidius” Constanța.

Gabriel Mihai
Avocat, Baroul Constanța
Conf. univ. dr., Universitatea „Ovidius” Constanța,
Facultatea de Drept și Științe Administrative
Arbitru, Curtea de Arbitraj Comercial și Maritim Constanța

PROCEDURA ARBITRALĂ

Universul Juridic
București
-2015-

Abrevieri

alin.	alineat
<i>apud</i>	citat după
art.	articol
C. civ.	Codul civil român (Legea nr. 287/2009, republicată)
C. Jud.	revista „Curierul Judiciar”
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă român (Legea nr. 134/2010, republicată)
dec.	decizia
ed.	ediție
Ed.	Editura
etc.	etcetera
<i>ibidem</i>	în același loc
ICCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	litera
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	numărul
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
pct.	punctul
pp.	paginile
RRA	„Revista Română de Arbitraj”
RDC	„Revista de drept comercial”
s. civ.	secția civilă
s. com.	secția comercială
urm.	următoarele
vol.	volumul

Argument

Arbitrajul reprezintă o jurisdicție convențională de drept privat, prin care se rezolvă anumite litigii în cadrul unei proceduri bazate pe autonomia de voință a părților.

Arbitrajul este astăzi considerat o formă de justiție adaptată în mod special litigiilor patrimoniale, o alternativă la justiția clasică, realizată prin intermediul arbitrilor, persoane private desemnate în conformitate cu convenția arbitrală încheiată de părți.

Arbitrii și judecătorii sunt parteneri în administrarea justiției, judecătorul în sectorul public și arbitrul în sectorul privat.

Judecătorii instanțelor statului sunt nevoiți să urmărească, în principal, satisfacerea interesului public, respectarea legii în litera ei și a principiilor sale generale, iar arbitrul urmărește satisfacerea unui interes privat. Astfel, dacă un judecător face aplicarea cu rigurozitate a principiului de drept ce apără debitorul în aproape toate situațiile, indiferent de caracteristicile concrete ale litigiului și de părțile în litigiu, în al doilea caz arbitrul nu urmărește un interes public, ci doar unul privat, al părților în litigiu, beneficiind de o mai mare flexibilitate în a acorda satisfacție părții în drept să câștige.

Deosebirea dintre un judecător și un arbitru consta în faptul că acesta din urmă nu deținea, conform atribuțiilor sale, imperium. Totuși, jurisprudența și noua reglementare recunosc arbitrului mijloace de constrângere în executarea hotărârii, cu precădere în cazul acțiunilor având ca obiect obligația de a face. Puterea arbitrilor derivă din convenția arbitrală ce materializează acordul de voință al părților, în timp ce puterea judecătorilor din dreptul comun derivă din lege.

Sistemul public de drept al oricărui stat reprezintă un compromis între diverse solicitări, uneori contradictorii, privind calitatea, viteza și costul redus al luării deciziilor.

Administrarea justiției este privită, în mod obișnuit, ca un serviciu public care produce pierderi. Părțile care apelează la justiția statului acceptă implicit întârzierile, inconvenientele și, adesea, pagubele pe care le produce acest sistem.

În sistemul nostru de drept s-a pus accentul pe celeritate și costul redus al actului de justiție, astfel că a avut de suferit calitatea luării deciziilor; în țările din sistemul de drept anglo-saxon s-a acordat o mai mare importanță calității deciziilor, ceea ce a antrenat o viteză redusă în luarea deciziilor și un cost destul de mare.

În majoritatea statelor administrarea justiției în public constituie un principiu de drept. Cu foarte puține excepții, oricine dorește să îi fie recunoscute drepturile în fața justiției se așteaptă ca procesul cu privire la drepturile sale să se desfășoare în public.

Legea procesuală nu obligă părțile litigante să recurgă, pentru a-și rezolva neînțelegerile, la instanțele judecătorești, dacă este vorba de drepturi de care ele pot dispune în principal prin tranzacție, și oferă părților facultatea de a încredința misiunea rezolvării litigiului unor arbitri, persoane particulare desemnate de către acestea.

Desfășurarea procedurii într-un cadru privat este totuși întreruptă atunci când una dintre părți, nemulțumită de rezultatul arbitrajului, atacă hotărârea în sistemul justiției publice. Aceasta se întâmplă mai des în sistemul nostru de drept, unde justițiabilii, în loc să urmărească principiul eficienței economice prin stingerea amiabilă a litigiilor, tind să treneze la nesfârșit desfășurarea unui litigiu, astfel că, profitând de toate posibilitățile pe care le oferă legea procesuală civilă, atacă aproape întotdeauna hotărârile arbitrale, apelând la sistemul justiției de stat.

Reprezentând o derogare importantă de la principiul soluționării cauzelor de către justiția de stat, arbitrajul nu poate fi folosit însă în acele materii care privesc ordinea publică.

Așadar, arbitrii nu au îndreptățirea să soluționeze acele cauze în care sunt puse în discuție raporturi juridice civile ori comerciale, aflate sub incidența regulilor imperative de care depinde ordinea publică într-un stat anume.

Arbitrajul se poate desfășura potrivit principiilor generale de drept, pentru a „racorda” soluția adoptată la reguli normative precis determinate, iar dacă părțile doresc, pe baza acordului expres al acestora, tribunalul arbitral poate soluționa litigiul în echitate.

Aplicabilitatea arbitrajului este mai redusă în materie civilă, în schimb această procedură își regăsește o prezență semnificativă în materie comercială și mai ales în arealul dreptului comerțului internațional.

Apartenența instituției arbitrajului la dreptul procesual civil consacră un caracter special derogator al acestei jurisdicții față de dreptul comun; procedura de judecată arbitrală este stabilită de părți, de către arbitri, de către o instituție permanentă de arbitraj ori prin asimilarea de către părți a unei alte proceduri edictate de stat.

Partizanii arbitrajului invocă în favoarea acestui mod de soluționare a diferendelor, în comparație cu justiția statală, o serie de avantaje care justifică încrederea mediilor de afaceri pentru această formă de justiție care își are originea exclusiv în voința părților în litigiu.

Suplă și elegantă, procedura arbitrajului este tot mai mult agreată de către părțile litigante, în contextul în care este relevant rolul conciliator specific al tribunalului arbitral.

Atmosfera în care se desfășoară ședința de arbitraj este mai puțin solemnă, mai puțin formalistă, fără publicitate, iar judecata arbitrilor, specialiști în domeniul la care se referă litigiul, determină acceptarea facilă a deciziei de către părți.

Din punct de vedere legal, arbitrajul reprezintă o jurisdicție alternativă, cu caracter privat și care înlătură rigiditatea procedurii de drept comun.

Din punct de vedere economic, constituie o modalitate rapidă, ieftină și eficientă de rezolvare a diferendelor, o soluție salvatoare pentru păstrarea relațiilor economice între partenerii de afaceri.

Din punct de vedere psihologic, arbitrajul reprezintă o formă de justiție privată, bazată pe confidențialitate și înțelegere, prin care se soluționează prompt și echitabil situația litigioasă.

CAPITOLUL I

Reglementarea arbitrajului

1. Evoluția istorică a cadrului legal aplicabil arbitrajului românesc

1.1. Sediul materiei

În evoluția sa, arbitrajul s-a configurat ca instituție juridică practică și funcțională, beneficiind de un cadru legal coerent și de o practică îndelungată. Având o veche tradiție, arbitrajul a fost reglementat ca procedură specială în Cartea a IV-a a Codului român de procedură civilă din 1865.

Codul de procedură civilă, prin dispozițiile Cărții a IV-a, constituie dreptul comun al oricărei forme de arbitraj privat, reglementând arbitrajul voluntar sub diverse forme: arbitraj intern și arbitraj internațional; arbitraj ad-hoc și arbitraj instituțional; arbitraj în drept și arbitraj în echitate.

Evoluția cadrului legal

Arbitrajul ad-hoc (ocazional) a fost reglementat de Codul de procedură civilă din 1865, în Cartea a IV-a (art. 340-371), 18 texte fiind inspirate din legea de procedură civilă a Cantonului de Geneva din 1819, 5 din legea de procedură civilă franceză, în redactarea ei din anul 1842, iar 8 texte au fost redactate pe baza principiilor care decurg din natura materiei.

Intrată în vigoare la 1 decembrie 1865, această reglementare¹ a dăinuit până în zilele noastre și a rămas, în esență, neschimbată

¹ Reglementarea materiei era rigidă și complicată. Arbitrii suportau dominația justiției statale, care îndeplinea funcțiile unei autorități de nominare, cât și de control al legalității sentinței pronunțate.

cu ocazia modificării din anul 1900¹ și a celor ulterioare, chiar și din Codul din 1948, până în anul 1993. A fost prima abordare sistematizată, încheată a domeniului, primul act normativ care consacra problematicii arbitrajului un capitol expres. Până la acesta, dispoziții în materie au mai fost formulate în reglementări care rețin atenția istoricilor dreptului comercial, ca fiind și primele care inserează reguli în această materie: Manualul lui Donici din 1814, Codul Calimach adoptat în Moldova în 1817, Codul Caragea intrat în vigoare în Țara Românească în 1818 și care consacra arbitrajului 21 de articole. Cea mai îndelungată aplicabilitate, aproape 50 de ani, a avut-o Codul Calimach, care cuprindea, de altfel, în comparație cu celelalte două nominalizate, reglementarea cea mai performantă.

În perioada interbelică, atunci când această formă de arbitraj privat era mai puțin răspândită în lume, majoritatea centrelor permanente de arbitraj luând ființă după cel de al doilea război mondial, în țara noastră au existat interesante preocupări pentru organizarea unui arbitraj comercial instituțional.

Dispozițiile Cărții a IV-a a Codului de procedură civilă anterior au fost aplicate până la instaurarea regimului comunist, când principiile economice și legislația economică adecvată lor au intrat în discordanță cu liberalismul specific Cărții a IV-a și cu principiul autonomiei de voință a părților, pe care îl degaja. A urmat perioada de peste patru decenii de neaplicare a prevederilor Cărții, fără ca aceasta să fi fost formal abrogată². Ca urmare, litigiile dintre persoanele fizice nu se puteau referi la mijloacele de producție, deoarece aceste bunuri nu mai făceau parte din circuitul

¹ O singură modificare semnificativă a intervenit în cadrul revizuirii din 1900 a Codului de procedură civilă, când a fost reglementată convenția arbitrală și sub cea de a doua formă a sa, clauza compromisorie, constituind cadrul legal de dezvoltare a arbitrajului ad-hoc.

² Codul de procedură civilă al României a intrat în vigoare la data de 1 septembrie 1900, fiind supus unei restructurări substanțiale: mai întâi în temeiul art. VI și art. VIII din Legea nr. 18 din 12 februarie 1948, iar apoi în anul 1950 și 1952, promovând o nouă concepție privitoare la procesul civil, conformă cu prevederile Legii nr. 5 din 19 iulie 1952 pentru organizarea judecătorească și ordinea constituțională instaurată în acea epocă.